

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za dvostopno petit-vrsto 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Iz Maierlinga pri Badenu, kamor je bil cesarjevič, nadvojvoda Rudolf predvčeraj odšel na lov, prišla je ravnokar pretresujoča vest, da je Njega Visokost umrla nagle smrti vsled mrtvouda. — Dunaj, 30. januarja 1889.

Gospodarske stvari.

Svinjska kužna bolezen „rudečica“.

Spisal Tomaž Wirgler, c. kr. živinozdravnik v Krškem.

(Konec.)

K. dar rudečica hitro žival uniči, mislijo ljudje, da je bila zastrupljena ali pa da je dobila prevročo poparjeno krmo. Mrtvo truplo kaže razno opisane spremembe na koži, v notranjem pa črno-rudečo kri, ki se le malo zasiri. Pljučni polovici kažete nekatera vnetja. Slezna koža želodca in črev je rudeča, otekla in z razširjenimi žilami preprežena. Drob je otečen in polno krvi, ki se nabere zlasti ob trebušni kožici.

Bolezen rudečica ima torej ime po zarudeli koži; po svojem bitstvu pa je prav za prav vnetje pljuč in črev in zavoljo glivic nalezljiva ali kužna ter se nahaja samo pri prešičih. S človeškim šenom ni torej čisto nič v zvezi.

Zdravijo to bolezen največ le z domačimi zdravili, kajti pravilna pomoč se malokdaj vporabi; živinozdravnik pride navadno prepozno in najde že crkajoče ali poerkane živali.

Od domačih zdravil so obveljala ta, da se je telo polilo s vročo vodo in potlej žival drgnila, da se je drgnila tudi z jesihom ali da je dihala jesihove pare.

V začetku bolezni je dobro, ako se zbolelemu živinčetu kri pušča, ker se tako zgodi, da se mu žle odpró z odsekanjem kosa ušes ali repa.

Sladkega ali kislega mleka naj se pa toliko dá živali, kolikor ga le more prenašati.

Daljno notranje zdravljenje je mogoče pa le pod vodstvom strokovnjaka, kajti edino le tekoča zdravila je mogoče dajati in še ta le s silo. Ako se napačno vlije zdravilo, pride lahko v sapnik, kar žival tako vznemiri, jej več škoduje kakor koristi. Veliko imenitnejše od zdravljenja je, da se bolezen ubrani s previdnim ravnanjem in da se izvršuje, kar je zapovedano.

Previdnost zahteva, da se naredé novi svinjski hlevi veliki in prostorni, da se lahko čistijo in sušé. Zidani hlevi so najboljši, v njih pa tla kamenena ali iz asfalta ali pa iz cementa.

Navadno so svinjski hlevi leseni in postavljeni nad gnojnimi lužami ali gnojščem, kakor stavbe na koléh. Gnojnica ne more odtekat in namaka zemljo pod njo. Ti hlevi so zavoljo tega škodljivi, ker so svinje primorane, dihati pline (sapo), ki se delajo iz gnojnice. Take slabe sape vzdigujejo se zlasti po leti in kužijo zrak. Na čistost korit naj se zmirom pazi. Treba jih je večkrat z vročo vodo ali lugom izpirati in izčistiti. Ostanki krme naj se pri vsakem novem pokladanju odstranijo; kajti ti najrajše posrkajo v zraku plavajoče kužne kali, ki se združijo z živalskim telesom. Pa tudi ostanki pokvarijo novo krmo, ker so začeli kisati se. Ravno tako morajo biti tla v svinjskih hlevih in nastelji vedno suha in čista.

V poletnih mesecih je treba prešiče večkrat z mrzlo vodo polivati ali pa jih kopati. Prosto gibanje je živalim tudi koristno; zato naj bode pri vsakem hlevu prostor, kamor je mogoče živali spuščati, da malo letajo.

Če je že bolezen v kakošnem kraju ali njegovi bližini, mora se posebno na tanko po navedenih pravilih ravnati; treba je svinje pri domu imeti in braniti, da tuji ljudje zlasti iz okuženih hiš blizo ne pridejo. Ravno tako je treba posle svariti, da ne občejujejo z ljudmi okuženih hiš in da ne gredó k takim domom.

Pravila, kako uničiti to bolezen, so v postavi od 10. aprila 1885 (državni zakonik št. 54 odstavek B) s tem dostavkom priobčena, da za ta slučaj veljajo tudi določila postave od 29. febr. 1880 (državni zakonik št. 35) in izpeljavna naredba tega zakona od 12. aprila 1880 (državni zakonik št. 36) in kazenska določila postave od 24. maja 1882 (drž. zak. št. 51).

Kratki pogled na vsa navedena postavna določila nam kaže, da morajo naznaniti to bolezen posestniki, nadzorniki živali, občinski predstojniki, živinozdravniki, ogledovalci živine in mesa in konjederici, kakor hitro kaj o njej čujejo. Sicer pa ima slehrni pravico, bolezen naznaniti.

Ako se bolezen posamezno prikaže, imajo občinski predstojniki dolžnost, postavne korake ukreniti; če se pa zeló širi bolezen, imajo politiške oblasti ukreniti, da uradni živinozdravnik stori potrebne korake zoper kugo.

Prešiči z rudečico se morejo od zdravih ločiti in posebni strežaji morajo jih s posebnimi posodami krmiti. Okuženi hlevi se morajo zapreti, in skupna paša tudi na videz zdravih prešičev prepovedati.

Zdravi prešiči se smejo v okuženih hišah zaklati le pod nadzorstvom mesogleda. Ako na zaklanem živinčetu na notranjih delih ni zapaziti premembe in ako se spozna, da je meso vžitno; sme se to meso le v okuženem kraju porabiti pod tem pogojem, da se pod nadzorstvom občinskega predstojnika koj po klanji razpostavi v visoko vročino ali pa nasoli. Porabiti ali oddajati tako meso za denar ali zastonj je prepovedano. Čreva takih živali, potem trupla crknjenih ali zaklanih prešičev, ki so imeli rudečico, treba je zakopati v globokih jamah, katere se ne smejo odpirati. Ako je treba take crknjene prešiče prepeljati kam, morajo se politični s karbolno kislino ali z živim apnom ali pepelom potresti.

Okužene hleve in stajališča teh živali in pri njih rabljeno orodje je treba očistiti in razkužiti. Hlevi se tako snažijo, da se lesene stene in lesene reči v hlevu obtešejo in z vročim lugom polijo ter odrgnejo in naposled pobelijo z apnom, kateremu se pridene lahko malo karbolne kisline.

Razpokline v lesu naj se zadelajo z apnom, ali s cementom. Pokvarjeni leseni deli, ki se dajó očistiti, naj se sežgó. Gnoj, ki je pod hlevom, in zemlja, kolikor jo je od gnojnice premočene, naj se odpravita in globoko zakopljeta. Zemlja okoli hlevov naj se odpraska, nadomesti z novo in zlasti ona v hlevih dobro poteptá.

Pri zidanih hlevih zadostuje, da se stene odrgnejo in poparijo, tla očistijo in stene z nova pobelijo. Na enak način naj se snaži tudi orodje, ki se je rabilo.

Tudi obleka strežajev naj se v vodi ali lugu kuha, da se razkuži. Med snaženjem morajo biti prešiči seveda v drugih hlevih dobro zaprti.

Pred snaženjem naj se gnoj in tla v hlevu poškopijo s karbolno kislino in potresejo z živim apnom. Poldrugi liter surove karbolne kisline se računi na škafo tople vode. Zaprti hlevi naj se še pokadé s klorovimi ali žveplenimi parami.

Še na dve veliki napaki moramo opozoriti, ker se po njih bolezen še dalje širi.

Ako so kmetu prešiči večkrat pocrkali, sprevidi naposled, da ima opraviti z nevidnim sovražnikom, katerega ima dostikrat za copernika, čarovnika. Zato prestavi svoj leseni hlev na drugo mesto, a ne osnaži lesenih sten, s katerimi vred prenese tudi kužno tvarino, ki terja novih žrtev.

Na coprnijo mislijo večkrat še pametni kmetje. In če so našli v kotu hleva kakošne kosti, cape ali celó kakošne lase, potlej se še posebno radi poprimejo prazne vere, katere jim ne more nihče odvzeti.

Druga napaka izvira iz varčnosti. Odstranjeni les okuženih hlevov suši se po dvoriščih. Toda tak les ali gnoj je vzrok le novih nesreč.

Čim hitrejša in temeljitejša se pač snažijo hlevi in vse drugo, tem preje je vspeha pričakovati.

In ako se hoče v resnici bolezen zatreti, treba se odvaditi, bolezní zakrivati in vse potlačiti. Gosposka mora marveč o vsakem slučaju vedeti, da bode v stanu, kmetu blago varovati po svojih naredbah. Le z zjedinjenimi močmi pri uničevanju tega sovražnika je mogoče prihraniti marsikateremu posestniku prelihanje bridkih solzá.

Poslovenil —l.

Koliko izda pravo pleme.

Po Dolenjskem je čuda malo lepe goveje živine. Posebno pri manjših kmetovalcih je ni iskati. Od kod pride to? Od tod, ker je domače pleme že po svoji naravi majhne postave in večinoma slabo krmljeno, že celo v zimskem času. Najpoglavitejši vzrok velikemu pomanjkanju lepe goveje živine je pa gotovo ta, ker je kaj malo lepih dobrih bikov v deželi, kateri bi domače pléme požlahtnili. Lepe bike imajo sem ter tje le vele-

posestniki, kateri jih pa spuščajo le za visoko ceno. Kmeti so navadno majhni neznatni. Pa vendar pride dosti krav na enega, kajti po ceni jih spuščajo in — lahki so, kar skoraj mora biti za majhne krave. In tako ne more drugače biti, kakor da je goveja živina majhna, lahka.

Koliko da izda pa pravo pleme bika, kateri se vporablja za požlahtnitev domačega plemena, pokaže naj sledeči slučaj. Vodstvo deželne vinarke, sadjarske in poljedelske šole na Grmu je nakupilo leta 1886 in deloma 1887. nekoliko kolikor mogoče lepih krav od domačih posestnikov. Dokler ni šola svojega lastnega bika imela, pripuščale so se krave pri bikih sosednih veleposestnikov. Teleta so se tehtala precej po porodu, in le škoda je da se ni teža v rodovni knjigi zapisovala. Zapisovala se je pa teža po štiri tedne starih telet tehtanih pred ko so se mesarju dala. In iz teh zapiskov posnamemo sledeče:

Tele krave Krke tehtalo je 37 dni staro 50 kilogramov žive teže. Tele krave Drave tehtalo je 28 dni staro 62 kilogramov. No letos storili ste obedve ti kravi toda oplodeni že z domačim (šolskim) bikom čiste švicke krvi. Bik se je kupil od oskrbnitva veleposestva grofa Edvarda Palffy-a v Benkovi na Hrvatskem za 125 gl. Tele Krke (junček) tehtalo je precej po porodu 52 kilogramov, tele Drave (juničica) pa tudi precej po porodu 53 kilogramov. Torej je tehtalo letošnje tele prve krave brž po porodu 2 kilogr. več, kakor ono leta 1887 čez 37 dni. In letošnje tele druge krave je tehtalo precej po porodu pa le 9 kilogramov manj kakor ono leto 1887 čez 28 dni. Tolik razloček torej v teži telet ene in iste krave pa po različnih bikih. Omeniti gre še, da so teleta po švicsem biku posebno močna, osobito na nogah. Da morejo iz takih telet le močne velike krave, in močni veliki voli dorasti, razumi se pač samo o sebi. Posebno velja to gledé volov. Švicški voli so vsi jako močni, ker so kaj krepkega života posebno kaj debelih nog. Švicške krave so tudi velike, prav dobro molzejo, posebno je pa njih mleko jako gosto mastno. Reči se mora, da je vpeljava švickega plemena na Dolenjskem prava, in le želeto je, da bi se kmetovalci švickega bika na Grmu bolj posluževali, kakor so se ga do zdaj. (Spušča se po 40 kr.)

Na Grmu se je vpeljalo pa tudi novo pleme prešičev, namreč angleško takozvano jorkširsko. To pleme razločuje se od starejšega angleškega sufolskega plemena v tem, da postanejo prešiči veliko večji, posebno daljši kakor sufolski, in da dosežejo jako veliko težo. Prešiči so beli, skoraj goli, ušesa nosijo po koncu. Dne 25. apr. 1887 rojena svinja tehtala je letos, ko se je zaklala, 181 kilogramov prav čiste vage. Keđaj doseže domač prešič pri ednaki starosti tako težo? Kaj

pravo je torej tudi to, da se je na Grmu to novo prešičje pleme vpeljalo, kar naj bi si kmetovalci izkoristovali. Prešičja reja zadobiva od dné do dné večjo važnost, kdor si ne more torej čistega jorkširskega plemena pridobiti, naj pa vsaj domače s tem križa, za kar je doma lepa prilžnost. —c.

Skrb za bolnike.

(Beseda našim gospodinjam.)

V zimskem času radi ljudje bolehalo. Zato bode primerno, da „Dol. Nov.“ tudi bolnikom v korist besedo spregovoré.

Ali si res vrla in blaga gospodinja, to se pokaže najbolje pri tvojem ravnanji z bolniki. Ta tvoja naloga je neizmerno važna; kajti novi zdravniki trdijo, da natančna in marljiva postrežba zoper bolezen navadno več opravi, kot vsa zdravila.

Prva tvoja naloga je tedaj, zdravnika poklicati brž, ko ne moreš več razsoditi, kaj je bolniku. Na primer, dokler veš, da je tvoj sin preklučal, ker je sinoči preveč jedel — ni še treba iti po zdravnika. Če pa ima človek vročo glavo, ali če noče jesti, če ga moči zaluščajo itd., takrat ne boš mogla sama spoznati, od kod je bolezen. Takrat pa je treba zdravnika; ne maraj za par goldinarjev. Od začetka se dá odpraviti z malimi stroški marsikatera bolezen, ki se po nemarnosti razvije do hude bolezni, ali se konča s prerano smrtjo. Kolika zguba potem memo majhnih stroškov od začetka!

Nikoli pa ne hodi k mazačem, možkim ali ženskim. Laž je, da večkrat mazači vedó za skrivna zdravila. Karkoli se je dalo dosehmal zvedeti o naravnih močeh, o zdravilni moči kakšne trave ali zeli, ali živalske, ali rudne snovi, vse to je zvedela prava znanost. Sto in sto let se je zapisovalo, kar so zvedeli učeni in pametni ljudje o zdravilstvu, in po več let se je učil zdravnik tega, kar se je po mnogih skušnjah potrdilo za zanesljivo zdravilo. Mazač pa hoče vse to tudi vedeti, on pravi, da je enoliko skusil? To nikoli ne more biti. Nekaj je morebiti zvedel od starih bab, nekaj laži še sam prideva. Navadno svinjsko salo ti bode prodajal za medvedjo, ali Bog ve čegavo; učil te bode morebiti celo nekaj besedi, ki bi imele čarobno moč, in kar je več takih vraž. Navadno ti bode bolnika shujšal, ne pa ozdravil. Druga tvoja naloga pa je, da se natančno ravnaš po zdravnikovih zapovedih. Res da je zdravnik zmoti podvržen — ti se pa še lože motiš v zadevah bolezni. Ako se že mora škoda zgoditi po zmoti, boljše je, da se zgodi po zdravnikovi nego po tvoji; vest ti bode ostala mirna, ker si spolnila svojo dolžnost. Če pa je sila res velika, povprašaj še drugega zdravnika —

vendar svoj sklep poprej razodeni svojemu navadnemu zdravniku, da ga ne žališ.

Tukaj moram pristaviti, da se brez mnogoljetne skušnje zdravnik ne more izuriti. Zatorej tudi rajši zaupam izurjenemu padarju, nego mlademu doktorju.

Če pa hočeš zvesta pomočnica biti zdravniku, treba je pogosto na uro gledati, in dvojno kuhati. Natanjko ob določenem času mora bolnik povžiti zdravilo, in zlasti pri deci ne smeš se dati pregovoriti v tej zadevi, ako je zdravilo grenko. Dober pripomoček je tale: Dva morata vlivati zdravilo takemu bolniku, ki se brani. Jeden mu drži glavo, da se ne premakne, in roke; drugi mu pa z jedno roko stiska nosnice, da ne dobi sape skoz nos; tedaj mora bolnik usta odpreti, in če mu boš z drugo roko vlila zdravilo v usta (glava bolnikova mora ležati), tedaj bo kmalu pogoltnil zdravilo, ker mu sapo ovira.*)

Kuhati moraš po zdravnikovi zapovedi za bolnika, in ne smeš mu dajati take jedi, zastran ktere nisi posebej vprašala zdravnika. Marsiktera bolezen, — malo da ne ozdravljena — obrnila se je zopet na slabo, in zdravnik si je glavo belil — zakaj? Nevedoč namreč, kaj je dala kuharica bolniku požreti. Tukaj se sme reči „požreti“, kajti človek v bolenju je brez premisleka in je bolj podoben brezpametni stvari, kakor človeku. Tretjič pa moraš biti bolniku vedno blaga in potrpežljiva strežnica. Ne daj mu slišati žal — besede; pretrpi jo, če jo moraš sama slišati od bolnika. Skrbi mu za vsakoršno polajšavo, prestiljaj posteljo po večkrat na dan; glej, da imaš vedno vode pri roki; mudi se često pri njem in izgovarjaj mu otožne misli, vendar tako, da mu ne boš nadležna. Mir, blagi mir, je navadno največja potreba za bolnika. Zatorej odpravi deco iz bolnikove sobe, in skrbi, da ne bode prav nič nepotrebnega hrupa in šundra po hiši. Mimo bolnika se mora po prstih stopati. Spanja mu ne smeš motiti, razun če mora jemati zdravilo. Po nobeni ceni pa ne smeš bolniku skrbi delati. Ne vprašaj ga, kedaj naj gredó hlapci orat in drv sekati, nego sama to določuj. Ne pusti preveč nadležnih obiskovalcev k bolniku, zlasti takih ne, kateri s prvo besedo izrečejo, da se čudijo slabemu licu bolnikovemu. Kaj tacega se bolniku ne sme povedati, temveč tolažiti ga je treba, upanje v njem vzbujati. Da se zagotovi bolniku mir, imej ga v odstranjeni izbi.

Dolg čas je pri bolnikovi postelji, dolg čas tebi, najbolj pa njemu. Zatorej tudi giej, da se mu bode včasih kaj čitalo, ali daj samemu kaj čitati.

Iz knjige „Nauk o gospodinjstvu“.

*) To je „Viehkur“ in ni za naše stoletje. Stavec.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Veliko občin in društev po Slovenskem odlikuje znanega domoljuba **Gorupa** v Reki, ki je daroval velike svote za šolske namene Ljubljancanov in za slovenske dijake.

V **Trst** se je z žalostnim in potrtem srcem povrnilo veliko Slovencev, ki so bili šli v puste kraje brazilijanske v južnej Ameriki nove domovine iskat — pa je niso našli.

Meseca januarja sta zborovala **česki in gališki** deželni zbor. Čehi so v svojem zboru, kamor ondotni Nemci nočejo priti, izjavili, da bi se radi spravili s poslednjim. Slovan je vselej bil in bo dober.

Državni zbor otvoril se je 30 m. m. Čaka ga veliko dela. Proračun mu bode gotovo zopet vzel preveč časa.

Z **Ogri** nas Avstrijce veže skupen vladar, skupna vojska in — skupni dolgovi. Ogri se posvetujejo zdaj o novem vojaškem zakonu, kate-rega smo pri nas že vsprejeli. Pri tem posvetovanji bi radi Madžari željo izrazili — pa si ne upajo še — da bi še svojo vojsko dobili. No če bi se to kdaj zgodilo, potem gre staroslavna Avstrija na kose. Naj ima vsak narod svoje šole, svoj jezik v svojih pisarnah, v svoji cerkvi; a vojska naj bode le ena, trdna, složna in hrabra! Kam merijo nekateri Madžari, se vidi iz tega, da je pisal ravno zadnje dni veliki madžarski preku-cuh iz 48. leta Košut — da morajo Madžari gledati na to, da dobé svojo vojsko.

Na **Hrvatskem**, kjer se godi enako kakor na Ogrskem, večkrat kakošna sleparija in goljufija, dognalo se je, da je sam podžupan zagrebški Kalabar goljufal blizo 50 tisoč gld. Ko so ga hoteli zagrabit, se je ustrelil. Grozni ljudje!

Avstrija, ki se je bila zvezala z Nemčijo, približuje se zopet Rusiji, in ta se tudi k nam zopet bolj pomika, kar bode pač z veseljem pozdravil vsak domoljuben Slovan. Desetkrat toliko smemo zaupati Rusom, ki nas še nikoli niso topli. kakor pruskim Nemcem, ki so nam dajali udarce v vojski pri vsacej priliki. Lisjak se ne poboljša.

Kaj je novega po širokem svetu?

Na **Nemškem** se nič posebno ne hvalijo več. Stare glave so opešale, ne gre jim nič kaj po volji. Starega Bismarka peče, ko se je bil Rusom zameril in ko se je zvedelo, da je bil ranjki cesar Friderik, sin starega Viljema, drugih misli kakor on. Tudi z nemškimi naselbinami v Afriki in drugod ne gre po godu.

Srbi bi radi imeli ministre iz večine sedanje narodne skupščine, a kralj Milan se obotavlja, da bi jim vstregel.

Na Bolgarskem so nastale razprtije med ondotnimi cerkvenimi zastopniki, ki so pravoslavne t. j. razkolne vere, in vlado ter knezom Ferdinandom samim, ki je katoliške vere.

Naznanja se, da bodo sv. Oče imenovali 11. februarja nekaj novih kardinalov.

Francozi bi radi svojo vojsko na 3 milijone vojakov pomnožili.

Na Francoskem v Parizu je zmagal zadnjo nedeljo pri volitvi general Bulanžé z večino 81.550 glasov. Ta mož sicer nikakor ni po volji vsem njegovim volilcem — ali volili so ga, ker pobija sedanjo vlado, sedanjo spačeno republiko, češ, vsaj drugače mora biti, naj se zasuče tako ali tako.

Severni Američani v Zjedinjenih državah so še lazi sklenili, da se bodo novih naseljencev branili. Letos bodo še ostrejši postavili skovali, tako, da bode revežem, hudodelnikom in rovarjem kar prepovedan vstop v njih državo. Šla bode torej povsodi trda za vsakdanji kruh

Piše se nam:

Iz Novega Mesta. Kakor se čuje, bodo februarja pri nas občinske volitve. Da je to važno za mesto, vé pač vsakdo. Zato bi opozorili somoščane, naj se vendar kaj ganejo ter pogovoré, katere može bodo volili. Možjé, ki so vašega zupanja vredni, morajo biti vrli domorodi, ki so prijazni z vsacim, s komur imajo opraviti, ki ne iščejo svoje sreče — ampak korist mesta.

Tudi pri nas so se prikazale osepnice, ali kozé. Doslej bajè še le pri štirih osebah. Umrli za njimi še ni nihče. Upajmo, da se ta grozna bolezen ne bode dalje širila. Zato ravnajte pametno, kakor so vam zadnjič svetovale Novice, ter vam ukazuje gosposka.

Iz Črnomlja 20. jan. — Z veseljem smo sprejeli šestero knjig „družbe sv. Mohorja“, ki zadržavajo mnogo lepega berila, s katerim si zamoremo dolge zimske večere prikratiti in se marsikaj dobrega in lepega naučiti. Naša fara je minulo leto štela 114 udov čast. družbe; in če bode berilo še nadalje tako zanimivo kakor letošnjih knjig, bode se pač brez dvoma število udov še množilo. Od koledarja počenši pa do Starétove zgodovine in Tavčar-jevega pravnika so nam vse knjige po vsebini, izpeljavi in jedrnatem lepem slovenskem jeziku prav všeč. Predali „Dol. Nov.“ bi bili preozki, da bi vsako knjigo pojedince vsaj površno presodili, zato dosti o tem in hvala sl. družbi za trud, da nam toliko lepih knjig za nizko ceno podava.

V našem kraju so se pokazale minulo leto pa tudi nastopno hude bolezni: davica, rdečica itd., ki so pokosile več odrasčenih ljudi posebno pa

dosti otrok. Zdaj pa se kože bližajo in Bog vedi, koliko nesreče bodo zopet one provzročile? Ne zadosti, da nas hudo tlačijo slabe letine, nas moré še hudobne bolezni. Bog odvrni od nas hudo šibo!

Mnogi „Američani“ se domov vračajo, baje, da ni zaslužka, dosti pa vendar-le pred strahom, da jih v rudnikih smrt ne zateče; več slučajev je namreč znanih, da so naši zemljaki globoko pod zemljo našli smrt. Zato se marsikateri povrne in mu bo ljubše obdelovati tukaj zemljo na površju kakor pa v Ameriki v strašni globočini. Če ravno dva taisto storita, je vendar le konec navadno različen: nekateri so srečni bili in si s zaslužkom iz Amerike tukaj dolgove poplačali in še jim je denarja preostalo; drugi so pa s potovanjem v Ameriko zapravili še ono, kar so poprej imeli in so se vrnili s praznimi rokami v Evropo.

Slednjič še opomnimo, da se je letos ob novem letu tukaj od več strani slišalo, da bi koristno bilo, če bi se „Dol. Nov.“ v tednik spremenile, dasi tudi bi naročnina na dva ali tri forinte poskočila. V gmotnem obziru ne bi morebiti bilo zgube, samo v duševnem pogledu bi moralo več sotrudnikov priskočiti: bi zopet bil napredek za nekoliko korakov veči. Občno se namreč sliši govoriti, da so „Dol. Nov.“ vendar le „naše“.

Janez Lovrin.

(Mi smo preprečani, da doslej je popolnoma dovolj, da se „Dol. Nov.“ prikažejo vsake 14 dni enkrat. Nekteri naši bralci nimajo časa veliko brati — jako veliko pa jih je, ki ne bi mogli plačati više naročnine — in bralo bi se morda manj, kakor doslej. Vredništvo).

Domače vesti.

(Premembe pri uradnikih.) G. Perko, c. kr. okrajni sodnik v Žužemberku, gre v Šmarje na Štajersko. G. Bobek je prišel kot davkarski praktikant v Krško. Gosp. Schivitz pl. Schivitzhofen postal je c. kr. vladni koncipist. — Gosp. Franc Pleničar gre v Tržič kot c. kr. sodn. kancelist.

(Premembe pri č. duhovščini.) Č. g. Pehani je prišel iz Metlike za kaplana k sv. Križu pri Kostanjevici.

(Premembe pri učiteljstvu.) Gospa Kalin je postala učiteljica v Kostanjevici. Gospodična Klarici gre iz Mirne peči za učiteljico v Žužemberk.

(Vodnikova svečanost) v Novem mestu bo zaradi smrti našega prestolonaslednika odložena. — Tako menda tudi po družih bralnih društvih.

(C. kr. okrajni šolski sveti) so na novo sestavljeni: Črnomelj: zastopnika učiteljstva gg.: Rupnik in Šetina; zastopnika deželnega od-

bora gg.: Kupljen, Dovgan; zastopnik cerkve č. g. Aleš. Kočevje: zast. dež. odb.: Pakiž, Hofmann; cerkve: dekan Keše. Krško: zast. dež. odb.: Dr. Mencinger, Pfeifer; cerkve: Dr. Strbenec; Litija: zast. dež. odb.: Svetec, župnik Jaklič; cerkve: dekan Rus. Novomesto: zast. dež. odb.: sodnik Golja, profesor dr. Marinko; cerkve: prošt Urh. — Naj delujejo na korist šole, pa naj uradujejo v slovenskem jeziku.

(V Žužemberku je za župana izvoljen gosp. Fr. Valant.

(Osepnice) se širijo tudi po metliškem in trebanjskem okraju.

(Radi koz ali osepnice) je v krškem okraju zaprtih 11 šol, v litijskem 6. Iz tega vzroka so semnji prve dni februarja prepovedani v Krškem, Št. Jarneju in Topolovcu pri Boštanju.

(V Ribnico) je došel g. Frid. Braun, ces. kralj. potovalni učitelj v naučnem ministerstvu, strokovnjak v rezbariji in struženji. Poslan je, da se tu na lici mesta prepriča o sedanjem stanju tukajšnih domačih industrij, rešetarije in lončarije ter da bode pozneje stavil primerne nasvete, kako bi se dali ti stroki povzdigniti.

(Ameriško trtnico) pri Črnomlji name-rava napraviti c. kr. poljedelsko ministerstvo. Trtnoušni komisar Reichel je že ogledal ponujeno zemljišče na posestvu g. Sladoviča v Loki ter ga baje priznal pripravnim. Pri Metliki in Semiči, kjer je bilo tudi ogledanih več prostorov, ni bilo najti pravega kraja za ameriško trtnico.

(Od sv. Križa pri Litiji.) Ces. kr. poštno ravnateljstvo v Trstu dovolilo je od 1. januarja t. l. vsakdanjo poštno zvezo iz Sv. Križa v Litijo.

(V odbor Metliške Čitalnice) voljen je predsednikom g. F. Gustin; tajnikom gosp. F. Gregorač; blagajnikom g. F. Wacha; odbornikom gg.: Anton Burger, A. Navratil, J. Pavlič in F. Štajer.

(Vodnikovo svečanost) priredi narodna čitalnica Novomeška in Dol. pevsko društvo svojim društvenikom dne 2. febr. 1889 v prostorih Narodnega doma. Začetek točno ob 8. uri zvečer.

(Okrajna posojilnica) v Krškem ima v nedeljo, 17. febr. ob 10. uri dopoldne v on-dotnem šolskem poslopju občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1. nagovor ravnatelja, 2. račun za l. 1888, 3. izključba nekaterih udov, 4. volitev načelstva, 5. volitev nadzornikov, 6. nasveti.

(Metliška Čitalnica) priredi v tem predpustu sledeče veselice: 20. januarja: ples. 3. februarja: Vodnikova svečanost: 1. Kitica Vodnikovih pesni; igra mestna godba. 2. Slavnostni govor. 3. Petje. 4. Ples. 17. feb.: ples in petje. 3. marcija: Maskerada. Maske so vstop-

nine proste; nemaskirani udeleženci plačajo 30 kr. vstopnine. 5. marcija: Finale. Začetek vselej ob 8. uri.

(† Umrli.) 15. pr. m. zjutraj ob 10. uri umrl je sv. Duški župnik č. g. Josip Merjašič za osepnici. (Porodil se je 22. marcija 1849. l. v Smedniku na Gorenjskem — tedaj je bil v najboljši možki dobi.) Bil je vzgleden in blag duhovnik, jako priljubljen pri svojih faranih, vnet narodnjak in iskren prijatelj domačemu petju. Bolezen je že imel, pa je vendar še šel obhajati. Domu se pa že ni mogel sam povrniti. — Pri Stari Cerkvi na Kočevskem je pa umrl č. gosp. Peter Teran, župnik v 68. letu dobe svoje. Družbi sv. Cirila in Metoda je zapustil 100 gold. Slava mu! — V Zagrebu pa je umrl ondotni posestnik, poštar, podjetnik in tovarnar v Zagrebu, Matija Tassotti.

(† Umrli) je preč. g. župnik Andrej Pogorelec v Kolovratu, star še le 50 let; in v Velikem Gabru pri Št. Vidu preteklo nedeljo umirovljen župnik g. Janez Pečar v 81. letu dobe svoje.

(Zmrznil) je blizo Krškega človek z imenom Jakob Mahorčič. Tisti dan ni bil zeló mraz, mož se ga je morebiti nasrkal, pa je pod milim nebom zadremal — za zmirom.

(V Novem mestu) bilo je preteklo leto 8 parov poročenih, 35 otrok rojenih in sicer: 15 dečkov in 20 deklic, 1 otrok je nezakonski; umrlo je 56 oseb in sicer: 29 možkega in 27 ženskega spola.

(Za I. letno zasedanje porotnih razprav v Rudolfovem), ki se prične 11. feb. t. l., izžrebani so nasledni gg. glavni porotniki: Nemanič Martin, pos. iz Želebej; Ogulin Janez, pos. iz Hriba pri Cerovcu; Bajuk Jos., trg. iz Črnomlja; Markelj Jos., mlinar iz Temence; Furlan Franc, pos. iz Metlike; Zupančič Janez, pos. iz Luže; Stariha Jak., pos. in Slobodnik Jos., pos. iz Metlike; Dr. Mencinger Jan., advokat iz Krškega; Brinskele Jan., pos. iz Občice; Drobnič Jurij, pos. in obč. predst. iz Soderšice; Kamin Jan., pos. iz Dolenje vasi; Skočir Jan., pos. iz Prapreč; Gregorič Franc, pos. iz Krškega; Pečauer Jan., pos. iz Poljane; Stonič Andrej, gostiln. iz Črnomlja; Prosenik Ant., pos. in trgov. iz Metlike; Jonke Franc, pos. in trgov. iz Kočevja; Stritar Andr., pos. iz Sv. Križa; Kupljen Ant., c. kr. notar iz Črnomlja; Bukovec Janez, pos. iz Mrzle Luže; Strucelj Štefan, pos. iz Telečji vrha; Jutraš Jan., pos. iz Pristave; Mišica Jos., pos. iz Kočevja; Levičar Jos., pos. iz Gunte; Bučar Ant., pos. iz Petruške vasi; Klinc Franc, pos. iz Gor. Polja; Erker Mat., pos. iz Črmošnic; Zupančič Janez, pos. iz Jezera; Perko Franc, pos. iz Ambrusa; Matkovič Jure, pos. iz Tanče Gore; Tomšič Em.,

pos. iz Trebnjega; Smuk Mat., pos. iz Tuševga dola; Bevc Alois, pos. iz Pečice; Rom Jan., pos. in obč. predst. iz Planin; Gnidovc Jos., pos. iz Vel. Lipovca. — Nadomestni porotniki: Tandler Frid., knjigotržec, Poljanec Jan, c. kr. gimn. profesor, Virant Anton, trgovec, Kus Anton, pos. in gostiln., Murgelj Franc, pos. in kolar iz Novega Mesta; Windischer Ant., pos. in mesar iz Kandije; Margheri Albin grof, graščak iz Otočec; Vidmar Franc, pos. iz Dolenje vasi; Blažič Jan., pos. iz Sevnega.

(„Duhovni Pastir“) v Ljubljani je prišel 6. letnik. List izhaja enkrat na mesec na 4 polah; prinaša izdelane pridige, osnove za nedelje in praznike celega leta. Dalje ima tudi priloznostne govore, različna izvrstna homiletična zrna in slednjič priloge. List je v svojej stroki res izvrsten. Poznamo podobne liste — v družih jezikih slovanskih in neslovanskih — pa nam se zdi, da jih naš domač list presega. Pridige so mične v gladko tekočem lahko umljivem jeziku, osnove jedrnate in priloge — no te pa presegajo vse. Gosp. prof. Zupančič je podal v njih jako marljivo sestavljeno „Pedagogiko“ kakoršno zahteva pamet in pa sv. vera. G. dr. Lampe piše „apologetične pogovore“, v kojih je izvrstno načrtal različne dokaze gledé človeške duše — a sedaj nam piše modroslovsko izobraženi gospod „o najvišem bitju — o Bogu“, temeljito razpravo. Toplo priporočamo list v. č. gg. duhovnom, gledé razgovorov pa želimo, da bi prišli v roke tudi našim izobraženim neduhovnom — zlasti njim, kojim uhaja ali pa jim je uže ušlo krščansko prepričanje.

Listnica uredništva.

J. M. v Radečah: Vašega dopisa ne moremo sprejeti. Reč je preveč osebna; mi pa žaliti nikogar nečemo. Tudi volitev ostane, kakoršna je — naj bi mi še toliko o njej pisali. Bodite drugič bolj oprezni!

Žitna cena v Novem Mestu 28. januarja 1889.

Domače pšenice mernik 1 gld. 95 kr., Debelaače (koruze) 1 gld. 45 kr., Soršice 1 gld. 60 kr., Rži 1 gld. 50 kr., Ječmena 1 gld. 40 kr., Ajde 1 gld. 25 kr., Ovsa 60 kr., Krompirja 85 kr.

Loterijske srečke.

Gradec 19. januarja	18	74	2	45	29
Trst 26. „	5	86	43	78	29

Za popravo hiše katol. družbe rokodel. pomočnikov v Rudolfovem so darovali:

Gg: A. Hočevnar 3 gl., Nik. Križaj 5 gl., Jos. Jaklič 3 gl., Iga. Okorn 2 gl., J. Jeršič 2 gl., Fr. Kepic 3 gl., neki duhovnik 5 gl., Jak. Porenta 5 gl., Mih. Lavtižar 2 gl., Jan. Sajo vic 2 gl., Jurij Rozman 4 gl.; neimenovana 20 gl.

Za zastavo „Dol. Sokola“ so do sedaj darovali:

Prenos iz IV. izkaza 205 gld. 83 kr. — Po 2 gld. gg.: St. Kos Toplice, Neimenovan Šmartno, Luka Svetec in J. Nabernik Litija, V. Globočnik in V. Majdič Kranj. — Po 1 gld.

gg.: Primož Peterlin sv. Lenart, Ivān Kunauer Polom, Mihael Ausec Krško, Eduard Premk Novomesto, Martin Jeretin, Dr. Babnik in J. Jenko Litija, M. Pakič Šmartno, Anton Bartel Ljubljana, V. Prevec Krauj, Ljudevit Spilar St. Peter na Krasu, Neimenovan Dolenji Logatec, Franjo Marn in Neimenovana Zagreb, Dr. Pučko in Dr. Kersnik Kerško. — Po 50 kr. gg.: Alfonz Mejač Kočevje, Karol Kerše Trst, Sl. Bralno društvo „Mir“ St. Peter na Krasu, Josip Perko Parje na Notranjskem, Martin Petrič Dolenji Logatec, J. Benigar in Dr. Celestin Zagreb, Josip Bezlaj Krško, Tarokisti pri „Solneu“ v Novem mestu. — Gg.: Jože Žabkar Kočevje 40 kr., Andrej Kalan Trst in J. Gabrič Krško po 30 kr., Tarokisti v kavarni „Schmidt“ v Novem mestu 24 kr., Andrej Trampuš Trst 20 kr., Neimenovan v Novem mestu 14 kr. Skupaj 239 gld. 94 kr.

Vsem gg. darovalcem izreka tem potom svojo toplo zahvalo odbor „Dolenjskega Sokola“.

Zahvala.

Za milo sočutje ob dolgotrajnej bolezni in ob smrti naše nepozabljive soproge, oziroma matere in hčere gospe

Ivane Kastelic prej omožene Zirc,

izrekamo vsem prijateljem in znancem, posebno prečastitim gg. kanonikom in preč. oo. frančiškanom za daljni sprevod na Smihelsko pokopališče, sl. meščanski godbi, p. t. darovalcem vencev, in vsemu občinstvu toplo zahvalo.

[16]

Žalujoči zaostali.

Zahvala.

Prevelike žalosti potrti, opustili smo naznaniti žalostno vest, da je 21. januarja t. l. naš štiri leta stari sinko

NORBERT

umrl; in vendar nam je došlo toliko odkritosrčnih tolažilnih dokazov, da nam v naši bolesi ni mogoče, vsem dostojno zahvaliti se. Izrekujeva toraj tem potom vsem svojim ljublenim sorodnikom, prijateljem in znancem, kateri so se pri tem težnem dogodku naji in najinega ljubljenega Norberta spomnili, svojo toplo, najiskrenejšo zahvalo.

Novomesto, 31. januarja 1889.

Oto in Hedviga pl. Fraenzl-Vesteneck.

[21]

Cilinder mašina za čevljarje,

najnovije vrste, dobra in samo pol leta rabljena, je na prodaj za 60 goldinarjev

[22—1]

M. Stupar, pek v Litiji.

Prodajalnica, z mešanim blagom, dobro obiskovana, v prav obljudenem kraju na Kranjskem, tik železnice, se po vgodnih pogojih v najem dá. — Kje, pové vred. „Dol. Novic“.

[178—3]

Pri Otoški grajščini je par pitanih volov

na prodaj.

[19]

Razglas.**Občni zbor**

prve dolejske posojilnice, registrirane zadruga z neomejenim poroštvom v Metliki

izkliče sš s tem

na 10. februarja 1889 dopoldne ob 9. uri v pisarno mestne občine Metliške.

Dnevni red občnega zbora:

1. Nagovor ravnatelja.
2. Poročilo blagajnika.
3. Poročilo nadzorstvenega odbora.
4. Potrjenje računa za leto 1888.
5. Predlog bilance za leto 1888.
6. Volitev ravnateljstva in nadzorništva.
7. Predlogi društvenikov.

Janez Kapelle l. r.

Bilanca

konec leta 1888 je sledeča:

Tek. broj	Imetje	gold.	kr.	Tek. broj	Dolgovi	gold.	kr.
1	Gotovine konec leta 1888	507	24	1	531 deležev po 18 gold	9558	—
2	Posojilna posestva	67581	—	2	Rezervni fond	2684	47
3	Posojilna menjica	145410	—	3	Hranilne vloge	198678	06
4	Zaostale obresti	528	31	4	Za l. 1889 sprejete obresti	970	87
5	Inventar	10	—	5	Čisti dobiček	2160	15
	Skupaj	214051	55		Skupaj	214051	55

Ravnateljstvo prve dolejske posojilnice v Metliki

dné 31. decembra 1888.

Anton Prosenik l. r., Ferdinand Salloker l. r., Janez Požek l. r.,
blagajnik. ravnatelj. kontrolor.

Leopold Gangl l. r., Franc Jutraž l. r.,
odbornik. odbornik.

Da je ta bilanca in ves račun za leto 1888 revidiran in da resnično, kakor je sestavljen, tako tudi obstoji, potrjamo nadzorniki:

Franc Furlan l. r., Janez Kapelle l. r., Leopold Fleischman l. r.,
Anton Terček l. r., Marko Pezdirc l. r.,
Franc Trampuš l. r., Franc Schönbrun l. r.

Metlika, dné 19. januarja 1889.

[14]

štev. 1158.

Razglas!

Ker se osepnice (koze) še vedno po naših krajih epidemično razširjujejo, je živinski somenj v Novem mestu (Rudolfovem) 4. svečana t. l. in ravno tako somnja v Žužemperku 3. svečana t. l. in na Toplicah 28. svečana t. l. prepovedan.

Rudolfovo, dné 28. prosinca 1889.

C. kr. vladni svetovalec in okrajni glavar:

[18]

Ekel l. r.

Vavpet,

kteri razume sadje- in vinorejo, govori slovenski, in je samskega stanu, se sprejme proti letni plači 120 gold, prosti hrani in stanovanju pri

grajščini na Raki.

(Pošta Raka na Dolenjskem.)

[23]

Dobro ohranjeni klavir

je po nizki ceni naprodaj! — Kje, pove vredništvo [6-2]
„Dolenjskih Novic“.

Lepa maska (Spaischer Stierfechter), jako elegantna in okutna, se proda; kje? pove iz prijaznosti Vredništvo. [24]

Na prodaj so smreke

za vsakovrstne stavbe, stoječe v boričevski hosti. Prodaja jih lastnik Franc Smalc v Zalogu hiš. štef. 9. Fara Prečna, pošta Rudolfovo. [25]

Hiša na prodaj!

V Novem mestu je lepo ležeča hiša štef. 129 z vrtom vred pod ugodnimi pogoji na prodaj. — Več pove lastnik

Josip Kosiček,

kjučavničar v Novem mestu, [15-1]

ANTON KRESSE,

mizarski mojster na Rasici pošta Vel. Lašice

vsprejme tako!

učenca.

[20]

Vabilo.

Posojilnica v Črnomlji, registrovana zadruga z neomejeno zavezo, ima svoj redni občni zbor dne 3. februarja t. l. ob 3. uri popoldne v posojilnični sobi na glavnem trgu h. št. 11.

Dnevni red:

1. Poročila ravnatelja o stanji in delovanji posojilnice.
2. Predlaganje računa za 1888 in sklepanje o razdelitvi čistega dobička.
3. Posamezni nasveti.

Vse društvenike k obilni vdeležitvi vljudno vabi

[9-2]

Načelstvo.

Prodaja kônj!

Dve od cesarskih žrebcev breji kobili (kostonjeve barve), 5 in 6 let stari, čez 16 pesti visoki, brez madeža ste na prodaj; dasti se pa tudi v zamenjo za mlade konje v farovžu v Krškem. [17-1]